

ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫ  
ДУХОВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА



# ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫНЫҢ ТҰҒЫРНАМАСЫ

## ПЛАТФОРМА МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА



Астана  
19-ақпан, 2015 ж.



**ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫ**

**ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ  
ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ  
ИМАМДАР ФОРУМЫНДА**

**Б Е К І Т І Л Д І**

**ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫНЫҢ  
ТҰҒЫРНАМАСЫ**

**Астана  
19-ақпан, 2015 ж.**

## КІРІСПЕ

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы (әрі қарай – ҚМДБ) өз Жарғысы негізінде мемлекетіміздің зайырлы даму жолында Қазақстан мұсылмандарының өзге дін өкілдерімен, дін жолын ұстанбайтындармен ынтымақтастықта тіршілік етіп, ұлтаралық және конфессияаралық тұрақтылықты сақтаудағы отандық тәжірибені қолдайды. Сондай-ақ, бұл үрдісті одан әрі нығайтуға негіз болып саналатын осы Тұғырнаманы қабылдайды және күнделікті қызметінде басшылыққа алады.

Тұғырнамада мұсылманның негізгі діни ұстанымдары, білуге тиісті діни мәселелері және оның зайырлы қоғам тіршілігіне, мемлекеттің заңдары мен қоғамда қалыптасқан тәртіптерге қарым-қатынасы, білім алуға, емделуге, Отанды қорғауға, еңбек етуге, отбасына, қоршаған ортаға және ел аумағындағы халықтың салт-дәстүрлерін, ерекшеліктерін сыйлауға қатысты көзқарастары айқын көрсетіледі.

### I. Негізгі діни ұстанымдар

#### 1.1 Ислам негіздері

##### *Ислам*

«Ислам» сөзі «Құдайға толық мойынсұну», «бейбіт адам болу» деген мағыналарды білдіреді. Ислам дінінің негіздері бесеу. Олар: иман, намаз, ораза, зекет және қажылық. Ислам діні құлшылықтардың көркем түрде орындалуын талап етеді.

ҚМДБ Ислам дінінің сүнниттік бағытын, оның ішінде имам Әбу Ханифа мәзһабын ұстанады. Мұсылман үмбетінің басым көпшілігіне ортақ сенім ұстанымдары мен шарифат шарттарын уағыздайды. Сенім, иман мәселелерінде имам Матуриди ақидалық мектебінің жолын ұстанады.

##### *Иман негіздері (ақида)*

Иман дегеніміз – жүрекпен сеніп, тілмен айту.

Иманның жеті шарты бар:

1. Алла Тағаланың бар әрі бір екендігіне сену;
2. Періштелерге сену;
3. Кітаптарына сену;
4. Пайғамбарларына сену;
5. Ақырет күніне сену;
6. Тағдырға (жақсылық пен жамандық тек Алладан екеніне) сену;
7. Өлгеннен соң қайта тірілу бар екендігіне сену.

**Ақида** – мұсылманның сенім мәселелерін қарастыратын ілім. Мұсылман ақидасының түп негізі – Құран мен Сүннет. Әрбір мұсылман: «Аллаға, Оның Өзіне тән есімдері мен сипаттарына кәміл иман келтірдім әрі Оның барлық әмірлеріне толық бойұсынып, қабыл алдым», – деп илануы қажет.

Алла Тағалаға тән сипаттар «Зати» және «Субути» болып екіге бөлінеді.

А) «Зати» сипаттар алтау:

1. әл-Ужуд (бар болу);
2. әл-Қидам (әуелі жоқ әзәли);
3. әл-Бәқа (мәңгі);

4. Мухалафатун лил-хауадис (ешбір жаратылысқа ұқсамау);
5. Қиям бинафсиһи (өздігінен бар, ешнәрсеге мұқтаж емес);
6. әл-Уахданият (жалғыз).

Ә) «Субути» сипаттар сегіз:

1. әл-Илм (білу);
2. әл-Кәләм (сөйлеу);
3. әс-Сәмғ (есту);
4. әл-Басар (көру);
5. әл-Хаят (тірі);
6. әл-Ирада (қалау);
7. әл-Қудра (қүдірет);
8. әт-Тәкуин (жарату).

### **Имам Матуриди ақидасы төмендегі мәселелерді қамтиды:**

#### **Аллаға сену**

1. Алла Тағала бар. Ол – «Уәжибул-ужуд». Яғни, бар болуы міндетті. Одан басқаның бәрі – «Мумкинул-ужуд». Яғни, бар болуы Аллаға тәуелді.

2. Алла Тағала – жалғыз. Оның еш серігі жоқ. Сондай-ақ, Хақ Тағала затында, сипаттарында, істерінде – жалғыз. Яғни Алланың затына ұқсайтын ешнәрсе жоқ. Оның сипаттарына ұқсайтын сипат жоқ. Әрі Оның істеріне ешкім ортақ бола алмайды. Жаратушы да, басқарушы да – бір Өзі.

3. Алла Тағала әуелден бар. Бар болуы бастаусыз. Есім-сипаттарының бәрі өзәли, яғни бастауы да, соңы да жоқ.

4. Алла Тағала еш нәрсеге мұқтаж емес, өздігінен бар. Әлем жаратылмай тұрып Алла бар еді. Әлем жаратылғаннан кейін де Алла еш өзгермеді. Алла ешбір нәрсеге, мекен мен мезгілге тәуелді емес.

5. Алла Тағала – мәңгі. Одан басқаның бәрі пәни (соңы бар). Алланың мәңгі болуы – өздігінен. Ал, Одан басқаның мәңгі болуы – өздігінен емес, Алланың ғана қалауымен.

6. Алла Тағала еш нәрсеге ұқсамайды. Оның ұқсасы, теңдесі, серігі жоқ. Ол еш жаратылысқа ұқсамайды. Жаратылған нәрселер Оған ұқсамайды.

7. Алла жауһар (дененің бөлінбес бөлшегі) емес, жисм де (физикалық дене) емес, ғариз де (физикалық денеде болатын кездейсоқ форма) емес. Өйткені, осы аталған нәрселер – жаратылған денелердің сипаттамасы. Сол себепті, жаратылысқа тән болған нәрсені Алла Тағалаға телуге болмайды.

8. Алла Тағаланың зати, субути сипаттары хақ. Алла Тағала – тірі, Ол – қүдіретті. Алла Тағаланың қалау, білу, сөйлеу, көру, есту, жарату секілді және басқа да сипаттары бар. Алланың сипаттары Оның нақ өзі емес. Сондай-ақ, өзінен тыс та емес.

9. Алла Тағала кемшіліктерден ада. Оған жаратылысқа тән бала, әйел т.б. болмыстарды таңуға болмайды. Сондай-ақ, Алла Тағала өзі жаратқан нәрселерге ену, бірге болу, олардан ажырау немесе жабысу секілді ұғымдардан да ада.

10. Алла Тағала бізге мәлім тілдік ұғымдағы келу, кету, қимылдау, тұрақтау,

орналасу, сондай-ақ, жүз, көз, қол, аяқ, балтыр т.б. секілді жаратылысқа тән дене ұғымдарынан да ада. Ал, осы мағынада келген сөздер бізге мәлім тілдік ұғымда емес. Бұл сөздерде ерекше мағына бар. Бірақ, «Алланың өзі біледі» деп Аллаға тапсырамыз (тафуид жасаймыз). Қажетті жағдайда араб тілі қолданысында бар, Алланың ұлықтығына лайық астарлы мағынада жорамал (тәуил) жасалады.

11. Алла Тағалаға кейіп, сурет, көлем, пішін, шек, тарап беруге болмайды. Алла Тағала жаратылыстарға тән осы сипаттардан ада.

12. Алла Тағала сөйлейді. Оның кәләм сипаты бар. Бірақ Оның сөйлеуі біздің сөйлеуіміз секілді дауыс, дыбыс, әріптерден құралмайды.

13. Алла Тағала мен оның пайғамбары Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) білдірген иләһи есім-сипаттардың барлығы хақ және олардың ешбірін жоққа шығаруға болмайды.

14. Хақ Тағала сипаттарының барлығы бастаусыз қадим әрі мәңгі. Алла Тағаланың сипаттары бұдан кейін де пайда болмайды. Өйткені, Ол еш өзгермейді. Алла әлем жаратылмай тұрып кемел болған. Әлемнің пайда болуымен немесе аяқталуымен Оның кемелдігі толықпайды әрі кемімейді.

15. Жәннат иелері Алла Тағаланы ақыретте көреді. Бірақ Оның көрінуі еш кейіпсіз, тарапсыз, арақашықтықсыз жүзеге асады. Оның ақыретте көрінуін жоққа шығаруға болмайды.

### **Періштелерге сену**

1. Періштелерге иман келтіру парыз және олардың өздеріне тән әртүрлі қызметтері бар. Олар жоққа шығарылмайды, ер-әйел деп жынысқа бөлінбейді.

2. Періштелер нұрдан жаратылған. Алланың қалауымен әртүрлі кейіпте және адам бейнесінде де көріне алады. Бірақ жағымсыз бейнеде көрінбейді.

3. Періштелер ішпейді, жемейді, көбеймейді. Олардың нақты саны Аллаға ғана аян.

4. Төрт үлкен періште бар. Олар: Жәбірейіл, Микәйіл, Исрафил, Өзірейіл.

### **Кітаптарға сену**

1. Елшілерге түскен төрт қасиетті кітап – Тәурат, Забур, Інжіл, Құран Кәрім ақиқат. Олардың ешбірін жоққа шығаруға болмайды. Тәурат, Забур, Інжіл кітаптарының түпнұсқасына иман келтіреміз.

2. Құран Кәрім пайғамбарымыз Мұхаммедке (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) жиырма үш жылда толық түскен. Құран Кәрім еш өзгеріске ұшырамаған әрі ұшырамайды. Оның сақталуын Алла Тағала Өз кепілдігіне алған.

3. Құран Кәрімде 114 сүре бар. Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) көзі тірісінде Құран Кәрімнің сүрелері, аяттары толық реттеліп, сүрелердің орны белгіленіп көрсетілген.

4. Алла Тағаланың сөзі – Құран Кәрім жаратылмаған. Ал, жаратылған нәрселер – қолымыздағы Құран кітабының қағаздары, бояулары, әріптері және оқығанда шығатын дыбыстары.

5. Құран Кәрімде насих-мансух (үкімін жоюшы, үкімі жойылған), мухкәм-муташибиһ (анық-астарлы) аяттар бар. Құран Кәрім хақиқи-мәжази (тура-ауыспалы),

ғамм-хас (жалпы-жалқы), мутлақ-муқайяд (шексіз-шектеулі), мужмал-муфассал (ықшамды-кең көлемді) секілді үкімдерді қамтыған.

### **Пайғамбарларға сену**

1. Пайғамбарларға сену – парыз. Олар – адам нәсілінен шығады. Ішеді, жейді, үйленеді, бала-шағалы болады. Адамзатқа тән асыл қасиеттердің барлығы пайғамбарлардың бойында табылуы хақ.

2. Олар күнә жасамайды, өтірік айтпайды, ақиқатты жасырмайды, Алланың бұйырықтарын толық орындайды. Ақылы кеміс болмайды, жын соқпайды. Жүкпалы, адам жиіркенерлік аурулармен ауырмайды. Пайғамбарлар ғұмырында ақылынан алжаспайды.

3. Пайғамбарлар – халыққа шарифатты жеткізушілер. Олар шыншыл, аманатқа берік, айрықша зейінді, сондай-ақ, бейкүнә деген міндетті сипаттарға ие. Пайғамбарлардың ер кісіден болуы шарт.

4. Пайғамбарлардың алғашқысы – Адам (Оған Алланың сәлемі болсын), соңғысы – Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын). Одан кейін пайғамбар келмейді.

5. Пайғамбарлардың саны мұнша деп кесіп айтылмайды. Құран-Кәрімде жиырма бес пайғамбардың аттары аталған. Олар: Адам, Ыдырыс, Нұх, Салих, Һуд, Ибраһим, Лұт, Исмаил, Ысқақ, Жақып, Жүсіп, Айюб, Зұл-Кифіл, Шұғайып, Мұса, Харун, Дәуіт, Сүлеймен, Илияс, әл-Йасағ, Жүніс, Зәкария, Жақия, Иса, Мұхаммед (оларға Алланың сәлемі болсын).

6. Олардың бесеуіне «улул-азм» (ұлы пайғамбарлар) деген атау берілген. Олар: Нұх, Ибраһим, Мұса, Иса, Мұхаммед (оларға Алланың сәлемі болсын).

7. Пайғамбар екендігін растау үшін оларға мұғжиза беріледі. Мұғжиза пайғамбарларда ғана болады.

8. Расул мен нәбидің айырмашылығы бар. Расулдарға кітап түседі, шарифат беріледі. Ал нәбиге кітап түспейді, шарифат берілмейді. Керісінше, өзінің заманындағы немесе өздерінен бұрын өткен расулдардың шарифатымен жүреді.

9. Пайғамбарларды Алла Тағала өз қалауымен жіберген. Сондықтан, пайғамбарларды жіберу Алла Тағаланың міндеті болып есептелмейді.

10. Мұхаммед пайғамбардан (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) кейін өзін пайғамбар деп жариялау – күпірлік.

### **Тағдырға сену**

1. Тағдырға сену – парыз. Сондай-ақ, оның жақсылығы да, жамандығы да Алладан деп сену – міндет.

2. Тағдыр – Алла Тағаланың жаратылыстан жасырған сыры. Оны Алланың Өзінен басқа ешкім білмейді. Тіпті, пайғамбарларға да, періштелерге де беймәлім.

3. Тағдырды болжауға тыйым салынған. Оның сырын ашуға талпыну – ада-сушылық.

4. Тағдыр Алланың қалауымен болады. Алланың қалауынсыз ештеңе болмайды.

5. Пендеде жеке жүзи ирада (өлшеулі, шектеулі, қалау мен тандау еркіндігі)

бар. Адам осы таңдау еркі арқылы қандай да бір істі қалауға құқылы. Айталық, белгілі бір күнәлі іс жасау немесе мұқтажға көмек беру сияқты жақсылық жасау пенденің қалауы және таңдауы арқылы жүзеге асады. Осы амалды жасау барысында оны ешкім мәжбүрлеп, міндеттемейді. Сондықтан, пенде осы қалауы үшін ақыретте жауап береді. Алла Тағала пендеге бұл істі мәжбүрлеп істетіп тұрған жоқ, пенде өз қалауымен амалды таңдап, жүзи ирадасы (қалау еркіндігін) арқылы жасауда. Пенде Алланың өзіне берген қалау еркіндігі арқылы қандай да бір істі жасауға әрекет етсе, Алла оған сол істі жасайтын күш (иститағат) беріп, амал-әрекетін іске асырады. Бұл туралы Құранда: «Алла сендерді де, сендердің іс-әрекеттеріңді де жаратты» («Саффат» сүресі, 96-аят), – деп анық айтылған. Алайда, пенденің қалауы Алланың кулли ирадасынан (Алланың шексіз қалауынан) тыс болмайды. Бұл жөнінде Құранда: «Әлемдердің Билеушісі Алла Өзі қалап бұйырмайынша, сендер өз беттеріңмен ешнәрсе қалай алмайсыңдар» («әт-Тәкуир» сүресі, 29-аят), – делінеді.

### **Ақырет күніне сену**

1. Ақыретке сену және қияметте болатын істердің барлығын мойындау – парыз.
2. Қабірде екі періштенің сұрақ алатындығы, сондай-ақ, онда азап пен рахаттың болатыны хақ. Оны жоққа шығару – күпірлікке апаратын адасушылық.
3. Қияметте қайта тірілу, махшар, есеп-қисап, таразы, амал дәптерінің берілуі, сират көпірі, жәннат пен тозақ – хақ. Мойындамаған адам діннен шығады.
4. Жәннат пен тозақ – мәңгі. Жаннаттықтар онда мәңгі рахат өмір сүреді. Кәпірлер тозаққа түскеннен соң оның отында мәңгі азап шегеді. Ал, күнәларының себебінен тозаққа түскен иманды жандар күнәларына сай жазасын алғаннан кейін тозақтан шығарылып, жұмаққа кіргізіледі.

### **Ақидаға қатысты қосымша мәселелер**

1. Үлкен күнә жасаушы адам діннен шықпайды. Алайда күнәһар мұсылман саналады. Оны Алла өз қалауынша жарылқайды немесе азаптайды.
2. Пенденің іс-әрекеттері әуелі Алланың жаратуымен, сосын өзінің (яки пенденің өзінің) еңбегімен жүзеге асады.
3. Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) шапағаты хақ.
4. Лаухул-махфуз бен қаламның бар екеніне иман келтіру – міндет.
5. Аршы мен Күрсінің бар екендігі – хақ. Аршы – жаратылыстың ең үлкені.
6. Сахабалардың ешбірін бөліп-жарып, алалауға болмайды. Жаннатқа кіреді деп сүйіншіленген он сахабаның жұмақтық екені хақ.
7. Тақуа көрінген адамды жаннаттық, ал күнәһар адамды тозақтық деп кесіп айтуға болмайды.
8. Алла Тағала шынайы тәубе еткен пенденің күнәсінің бәрін кешіреді.
9. Әулиелер пайғамбарлардан абзал болып есептелмейді.
10. Пайғамбарлардан (оларға Алланың сәлемі болсын) кейінгі адамдардың ұлығы – Әбу Бәкір, Омар, Осман, Әли (оларға Алла разы болсын).



11. Сахабаларға тіл тигізу – адасушылық.
12. Әулиелердің кереметі – хақ.

## 1.2 Шариғат негізі (фикһ)

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы шариғат мәселелерінде Әбу Ханифа мәзһабын басшылыққа алады. Шариғатты зерттейтін ілім «Фикһ» деп аталады.

Ханафи мәзһабының негізін қалаушы – Нұғман ибн Сәбит Имам Ағзам Әбу Ханифа (80-150/699-767). Ханафи мәзһабын әлем мұсылмандарының шамамен 50 пайыздан астамы ұстанады. Бұл мәзһаб – Қазақстан мұсылмандарының сан ғасырлардан бері ұстанып келе жатқан сара жолы.

Ханафи фикһы аят-хадистер негізінде төмендегі мәселелерді қамтиды:

**1. Ахкамул-ибадат** (құлшылық үкімдері) – намаз, ораза, қажылық, зекет, құрбандық секілді Жаратушы мен пенде арасындағы қатынастарды реттейтін құлшылыққа қатысты үкімдер;

**2. Ахкамул-муамалат** (қарым-қатынастар үкімдері) – келісім-шарттар (сауда-саттық, неке т.б.), қылмыстар мен оларға берілетін жазалар секілді адамдар арасындағы қатынастарды реттейтін үкімдер.

Ханафи мәзһабы бұдан басқа да көптеген қоғамдық қатынастарды реттейді. Ханафи мәзһабы – жүйелі ойлаудың үлгісі, азаматтардың арасында тепе-теңдікті негізге алған, уақыт өте келе бір жүйеге түсіп үлкен мектепке айналған, әлемнің түкпір-түкпіріне тараған, төзімділікті насихаттайтын фикһтық әдістемелердің жиынтығы.

### Ханафи фикһындағы жауапкершіліктің түрлері:

**1. Парыз** – жасалуы нақты әрі анық дәлелдермен бұйырылған амалдар мен міндеттер. Парыздар екіге бөлінеді: а) Парыз-айн: Әрбір мұсылман үшін орындауы тиісті парыздар. ә) Парыз-кифая: Әр мұсылманға жеке-жеке міндеттелмеген, мұсылмандардың кейбіреуі атқарған жағдайда басқа мұсылмандардың мойнынан жауапкершілігі түсетін міндеттер.

Парыздың үкімі: Орындалуы міндетті болғандықтан, парызды себепсіз өтемегендер күнәға батады.

**2. Уәжіп.** Ханафи ғалымдары парыз бен уәжіпті бөлек қарастырады. Уәжіптің орындалуына қатысты келтірілген дәлелдер парыз үкімі сияқты күшті әрі айқын емес.

Уәжіптің үкімі: Орындалуы міндет. Орындалса сауап, орындалмаса күнә ретінде есептеледі. Уәжіптің парыздан айырмашылығы уәжіпті мойындамаған кісі діннен шықпайды.

**3. Сүннет.** Ислам құқығы бойынша, сүннет – пайғамбарымыз Мұхаммедтің (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) парыз бен уәжіптен бөлек істеген әрі істеуге ынталандырған іс-амалдары. Сүннет өз ішінде үшке бөлінеді:

а) Бекітілген сүннет (сүннә муәккәдә); ә) Бекітілмеген сүннет (сүннә ғайру муәккәдә); б) Қосымша сүннет (сүннә зәуәид).

Сүннеттің үкімі: Бекітілген сүннеттерді орындау мол сауапқа кенелтеді. Немқұрайлы қарап немесе әдейі орындамаған кісі ақыретте жазаланбаса да, Мұ-

хаммед пайғамбардың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) шапағатынан мақұрым қалуы мүмкін. Мұндай сүннетті біле тұра істемеу – танзиһи мәкрүһ (жағымсыз іс). Сүннеттерді өзгерту – бидғат һәм адасу.

Бекітілмеген сүннетті орындау – сауап, ал орындамау – мәкрүһ емес. Бұл санаттағы сүннеттерді орындамау күнә болып саналмайды әрі ақыретте жауапқа тартылмайды.

**4. Мұстахап және оның үкімі.** Бұл – Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) кейде ғана жасаған амал-құлшылықтары. Мұстахап амалдар құлшылық ғибадаттың салмағын арттырып, адамдар арасындағы өзара қатынастардың ізгіленуіне арқау болатын адами құндылықтар саналады. Мұстахапты орындау – сауапты іс, ал орындамау оның сауабынан құралақан қалдырады.

**5. Мүбах.** Мүбах – рұқсат етілген, оны орындағанда да, орындамағанда да сауап немесе күнә жазылмайтын амалдар.

**6. Харам.** Шарифат бойынша тыйым салынған іс-әрекеттер мен нәрселер. Харамның үкімі: Харамды тәрк ету – парыз. Оны жасаған адам күнә арқалайды.

**7. Мәкрүһ және оның түрлері.** Мәкрүһ – жасалуы құпталмаған, ұнамсыз іс-әрекеттер мен нәрселер. Ол өз ішінде екіге бөлінеді: а) Тахрими мәкрүһ – харамға жақын мәкрүһ. Алла мен Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) құптамаған іс-амалдар. Бұл санатқа харамға жақын мәкрүһ нәрселер жатады. ә) Тәнзиһи мәкрүһ – халалға жақын мәкрүһ. Алла мен Пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) нақты тыйым салмаған іс-әрекеттер мен нәрселер.

Мәкрүһтің үкімі: Тахрими мәкрүһті жасамау – сауап. Ал, оны жасау ақыретте азапқа душар етуі мүмкін.

Тәнзиһи мәкрүһ істерді жасау ақыретте азапқа душар етпейді. Бірақ, оны тәрк ету – сауап.

**Имам Әбу Ханифа және ханафи ғалымдарының фикһ әдіснамасында сүйенген дәлелдері:**

1. Құран Кәрім. Құран Кәрім – Ислам шарифатының негізі. Исламның жалпы қағидалары Құраннан алынады.

2. Сүннет. Сүннет – Алла Елшісінің шарифат үкімдерін қамтыған сөздері, іс-әрекеттері мен мақұлдаған істері.

3. Ижмағ. Ижмағтың фикһ әдіснамасындағы мағынасы – Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) дүние салғаннан кейін мұсылман мүжтәһид ғалымдарының бір дәуірде белгілі бір діни үкімге бірауыздан келісуі. Ижмағ нақты дәлел санатына жататындықтан, оған күмәнмен қарап, қарсы шығу – адасу.

4. Қияс. Құран аяттары мен хадистерінде және ижмағта ашық үкімі жоқ қандай да бір қалыптасқан ахуалды Құран мен хадисте сөз болған қандай да бір жағдаймен салыстыра отырып, ұқсастығына қарай шешім шығару. Қияс нақты бір негізге сүйенгенде ғана дұрыс саналады. Қияс арқылы Құран мен сүннетте негізі бар бір үкім шығарылады.

5. Сахаба сөзі. Хазіреті Пайғамбармен (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) кездесіп, оған иман келтірген және мұсылман күйінде қайтыс болған кісіні «сахаба» дейді. Көптеген Фикһ ғалымдарының көзқарасы бойынша, ижтиһадпен

шешілмейтін бір мәселеде сахабаның сөзі дәлел бола алады.

6. Истихсан. Мүжтәһидтің қандай да бір мәселеге қатысты қияспен екі түрлі үкім беруі мүмкін болған жағдайда қолайлы үкім шығару. Истихсан әдісі «қиындықты тастап, жеңілін таңдау» принципі негізінде жүзеге асады.

7. «Әдет-ғұрып». Қандай да бір елде көпшіліктің қолданысына енген белгілі бір қимыл-әрекеттен тұратын және сол халықтың өмір сүру салтына айналған әдеттер жиынтығы. Шарифат негіздеріне қайшы келмей, арамды адал, адалды арам қылмайтын, адамдар арасында әдетке айналған салт дұрыс (сахих) ғұрып болып саналып, негізге алынады.

### **Фикһ әдіснамасындағы қосымша дәлелдер:**

8. Истислах. Истислах – масалиху мурсәләмен үкім шығару. Масалиху мурсәлә – қоғам игілігі үшін көзделген істер. Исламда қолданылған игі істер мына бес нәрсені қорғау мақсатына бағытталған. Олар: дін, мал-мүлік, жан, ақыл және ұрпақ. Аят-хадиспен белгіленбеген игі істер «масалиху мурсәлә» (ижтиһад алаңына қалдырылған игі істер) деп аталады.

9. Истисхаб. Бұл – бірге болу және бір нәрсеге ие болу дегенді білдіреді. Ислам құқығының бір термині ретінде истисхаб бір нәрсенің сол күйінде қалуы болып есептеледі. Яғни, бұрын бекітілген үкімнің жаңа дәлел табылғанша өзгеріссіз жалғасуы.

10. Сәддуз-зәраиғ. Күнәға себепкер болатын жолдардың алдын алу мақсатында берілген үкім «сәддуз-зәраиғ» деп аталады.

11. Бұрынғы шарифаттар. Хазіреті Мұхаммед пайғамбардан (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) бұрынғы шарифаттардың үкімдері Ислам шарифатына қайшы келмеген жағдайда негізге алынады. Алайда бұрынғы шарифаттардың үкімдері Құран мен сүннеттен ғана алынады.

### **1.3 Ислам этикасы (ахлақ)**

Ислам этикасы ізгілік, адамгершілік мінез-құлық нормалары мен ұстанымдарының жиынтығынан тұрады. Ол – мейірімділік, төзімділік, ықыластылық, шыншылдық, тазалық, жомарттық, бауырмалдық, кеңпейілдік, аманатқа қиянат жасамау, ар-намысты сақтау, уәдеде тұру сияқты көптеген жалпы адамзаттық құндылықтарды қамтиды.

## **II. Ислам, зайырлы мемлекет және зайырлы қоғам**

Мемлекет – жанымызды, дүние-мүлкімізді, дінімізді, ар-ождан мен қадір-қасиетімізді ішкі және сыртқы дұшпандардан қорғайтын жоғарғы саяси институт. Мемлекет болмаса жеке адам өзін дұшпандардан қорғай алмайды. Анархияға жол беріліп, әділетсіздік орын алады. Ондай кезде адам құқығы аяққа тапталады. Мемлекетсіз ұлттың мәртебесі сақталмайды.

Зайырлы мемлекет ұғымы «дінсіз мемлекет» деген түсінікті білдірмейді. Кез-келген зайырлы мемлекетте дін жоққа шығарылмайды. Керісінше, мемлекетті мекен еткен азаматтардың діни ұстанымына еркіндік беріледі. Сенім бостандығына нұқсан келтірілмейді. Азаматтардың таңдауына сәйкес, діни ұстанымдары заңмен

қорғалады. Зайырлы қоғамда ұлттар мен ұлыстардың діни сенімі бойынша бөлінуіне жол берілмейді.

Құранда да зайырлылықтың белгісі көрініс тапқан. «әл-Бақара» сүресінің 256-аятында: «(Пенде баласын) дінге мәжбүрлеп кіргізуге рұқсат жоқ...»,—деп бұйырылған. Бұл аятта әрбір адам баласына ар-ождан бостандығы берілгені жайлы баяндалады.

Дініміз мемлекет алдында өтелуге тиіс мына міндеттерді орындауға шақырады: салық төлеу, заңдарға құрмет көрсету, халықтың амандығы үшін және бейбіт (рахат) өмір сүруі үшін құзіретті органдар бекіткен қағидалар мен ережелерге мойынұсыну, әскер қатарында борышын өтеу, міндетті зайырлы орта білім алу, қоғам мүлкіне аманат ретінде қарау, адал еңбекпен мемлекетке қызмет ету.

Ислам түрлі ұлт пен дін өкілдерінің тұрағына айналған зайырлы қоғамдағы азаматтардың әртүрлі діни сенімдеріне құрметпен қарауға үндейді және мұсылман қауымын соған тәрбиелейді. Пайғамбарымыз Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) мұсылман үмбетін өзге дін өкілдерінің сенімі мен ғибадатханаларына құрмет көрсетуге шақырған.

### **III. Ислам, Отан және әскери қызмет**

Ислам діні Отанды, туған жерді, халықты, мал-мүлікті қорғауды қасиетті борыш деп санайды. Дін және Отан – қасиетті ұғымдар. «Отанды сүю – иманнан», – деген қанатты сөз туған жерді аялауға, адам бойында отансүйгіштік сезімдерді оятуға жетелейді.

Хадисте Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Біз Ухудты жақсы көреміз, Ухуд та бізді жақсы көреді», – деген. Ислам діні адам баласын туған елдің тауы мен тасына дейін жақсы көруге шақырады.

Мемлекет алдындағы маңызды міндетіміздің бірі – әскери борышымызды өтеу. Әскерге бару – діни әрі ұлттық борыш. Әскер Отанымызды ішкі және сыртқы жаулардан қорғайды.

Тағы бір хадисте: «Екі түрлі көз ақыретте тозаққа күймейді: біріншісі–күнәсына өкініш білдіріп, оңашада егіліп жылаған көз, екіншісі–Отанды қорғап шекара күзеткен көз», – делінген. Ислам тек құлшылықтар діні ғана емес, ол Отанды қорғап, елді сүйуге, адамзатқа адал болуға, қоғамға пайдалы іс жасауға тәрбиелейді.

### **IV. Ислам және ұлт**

Ислам діні әрбір ұлт өкіліне құрметпен қарап, адамзатты ұлтына, нәсіліне және жынысына бөлмейді. Құдай Тағала адамзатты бірін-бірі тануы үшін түрлі ұлттарға бөліп жаратқан. Бұл туралы Құран Кәрімде: «Әй, адам баласы! Шүбәсіз сендерді бір ер, бір әйелден (Адам ата мен Хауа анадан) жараттық. Сондай-ақ, бір-біріңді тану үшін ұлттар мен ұлыстарға бөлдік. Расында, Алла алдында ең абыройлыларың – ең тақуаларың (Алладан шынайы түрде қорыққандарың). Алла барлық нәрсені толық білуші, барлығынан хабардар» («әл-Хужурат» сүресі, 13-аят), – деп баяндалады.

Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) хадисінде: «Әй, адамдар! Естерінде болсын! Раббыларың – біреу, ешбір араб араб еместен,

араб емес арабтан діндарлығынан басқа ешбір артықшылығы жоқ. Күмәнсіз Алланың алдында ең мәртебелілерің – діндар болғандарың», – деп ескертілген.

Ислам діні өз ұлтын сүюді құптайды. Бірақ шектен тыс ұлтшылдыққа жол бермейді. Адамдар қауымдасып өмір сүретіндіктен бір-бірімен тату-тәтті, жақсы мәміледе болып, бір-бірінің құқықтарына құрметпен қарауы керек.

## **V. Ислам, дінаралық қарым-қатынас және толеранттылық**

Мұсылмандар тек өз дініндегі бауырларымен ғана емес, басқа дін өкілдерімен де жақсы қарым-қатынаста болған. Сондықтан, ойлары мен сенімдері бізден өзгеше кісілерге толеранттылық танытылады.

Исламда дінаралық толеранттылықтың орны ерекше. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) Меккеден Мәдинаға хижрат еткеннен кейін де ешбір адамды Ислам дінін қабылдауға мәжбүрлеген емес. Өзге дін өкілдерімен жақсы мәміледе болуды насихаттаған. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) көршілермен қандай мәміледе болу керектігі туралы өз хадисінде: «Егер көршің өзге дін өкілдерінен болса, онда сенің мойнында бір ақысы бар. Ол сенің көршің болғаны үшін. Егер көршің мұсылман болса, екі міндетің бар. Ол – бірінші көршің, екінші мұсылман болғаны үшін. Ал егер көршің мұсылман-туысқаның болса, үш міндетің бар. Ол – көршің, мұсылман әрі туысқаның болғаны үшін», – деген. Осы хадиске назар аударсақ, қоғамда бізбен бірге өмір сүріп жатқан барлық азаматтардың әр нәрседе өз құқықтары бар. Ол қандай дінде болсын, онымен жақсы мәміледе болу керек. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өзге діндегілердің құқығын бұзбауды және олармен жақсы мәміледе болуды өсиет еткен.

## **VI. Ислам және салт-дәстүр**

Ислам – тек араб халқына емес, жер жүзінің барлық халықтарына тұтастай жіберілген, Бір Аллаға сеніп, құлшылық жасауды бұйыратын монотеистік дін. Шариғат сан түрлі халықтардың ерекшеліктері мен қасиеттеріне құрмет көрсетеді. Ислам ұлттық мәдениетті, ұлттық әдет-ғұрыптарды және дәстүрлерді жою, ұмыттыру үшін емес, сақтау, дамытуды мақсат етеді.

Халық ұстанған дұрыс әдет-ғұрыптар Ислам заңнамасындағы құқықтық нормалардың бастауларының бірі болып саналады. Алла Тағала «Ағраф» сүресінің 199-аятында: «Кешірімді бол, ғұрыппен әмір ет және надандардан теріс айнал», – деп бұйырған.

Шариғат үкімдері басты қайнарын Құран Кәрім мен Пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сүннетінен алғандығы белгілі. Аталмыш мәндегі ғұрыптар фикһ ілімінде тармақты үкімдерді белгілеуде заңды дәлел ретінде алынады. Пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) мен сахабалары белгілі бір мәселеге үкім шығарғанда кейде халық арасында қалыптасқан ғұрыптарға да сүйенген.

Фикһ негіздерін зерттеуші ғұламалар Құран Кәрімдегі «Кешірімді бол, ғұрыппен әмір ет және надандардан теріс айнал» деген аятты алға тартқан. Сондай-ақ, Абдулла ибн Масғұдтан (оған Алла разы болсын) жеткен мына риуаятты дәлел етеді:

«Мұсылмандар жақсы деп есептеген нәрсе Алланың алдында жақсы, мұсылмандар жаман деп көрген нәрсе Алланың құзырында жаман».

### **VII. Исламның ғылым, білім және тәрбиеге қатысты ұстанымы**

Білім алу – исламдағы басты парыз. Құран Кәрімнің алғашқы түскен аяты «Оқы!» деген сөзден басталады. Ислам Құран мен сүннетке сүйенген ілімдермен қатар зайырлы білім алуға да үндейді.

Мұсылмандар мемлекеттің білім беру саласындағы заң талаптарын орындауды өздерінің басты міндеттерінің бірі деп біліп, балаларының толық орта білім алып, жан-жақты дамып-жетілуіне, өз білімін кәсіби орта және жоғары оқу орындарында таңдаған мамандықтарына сәйкес жалғастыруға кедергі келтірмейді. Дінің жеке адам мен қоғамды тәрбиелеудегі рөлін анық түсіне біліп, балаларының діни-рухани білім алуына да жағдай жасайды.

Білім алу, сауат ашу – Ислам дінінің ең басты талабы. Алла Тағала Құранда: «Білетіндер мен білмейтіндер тең бола ма?» («әз-Зүмәр» сүресі, 9-аят), – дейді. Құран Кәрімнің көптеген аяттарында білім жайлы айтылған. Алла Тағала: «Білмеңдер, ілім иелерінен сұрандар!», – деп бұйырады («Нахыл» сүресі, 43 аят). Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өзінің хадисінде: «Ілім алу – әрбір мұсылман ер мен әйел кісіге парыз», – деген.

Исламда отбасы тәрбиесі – аса маңызды игі амалдардың бірі. Ұрпақты имандылыққа, ізгілікке, адамгершілікке баулу – қоғамдық тәрбие мәселесіне оң ықпал етеді. Өйткені, қоғамның негізі отбасыдан құралады. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) бір хадисінде: «Әке өз бала-шағасына жақсы тәрбиеден артық ештеңе қалдырмақ емес», – деген. Отбасына тек материалдық тұрғыдан көңіл бөлумен шектелмейді. Отбасының рухани тәлім-тәрбиесіне жіті назар аудару – аса маңызды іс. Кіші мемлекет саналған отбасының тәрбиесі, өмірге деген көзқарасы түзелсе, онда қоғам да түзеледі.

### **VIII. Ислам және медицина**

Ислам дәстүрлі медицинаны қолдайды. Сонымен қатар, ислам Құран мен сүннетке қайшы келмейтін емделу жолдарын қолдануға шақырады.

Имам әл-Бухари мынадай хадисті жеткізген: «Медицина–аурудан айығуға көмектесер құрал». Тағы бір хадисте: «Ауруды жаратқан Алла сол ауруға емді де қоса жаратқан. Әй, Алланың құлдары емделіндер!», – делінген.

Медицина ғылымындағы соңғы жетістіктер – талай жылғы тәжірибенің арқасы ғана емес, бұл Алланың өз құлдарына жасаған қамқорлығы. Имам Мұслим жеткізген хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Барлық ауруға дәрі бар. Дәрі ауруға дәл келсе, Алла ол кісіні айықтырады», – деп аурудан емделуге, дәріні қолдануға рұқсат берген.

Құран мен Пайғамбар сүннетінде аурудың алдын алуға қатты көңіл бөлген. Сондықтан, бүгінгі күнгі заманауи емпелерді қолдану орынды. Усама ибн Зайд жеткізген хадисте: «Қандайда бір жерде жұқпалы ауру тарайды дегенді естісеңдер, ол жаққа бармаңдар. Егер оба ауруы сендер тұрған жерде тарай бастаса, ол жерден кетпеңдер», – деп баяндалған. Бұл хадисте аурудан абай бол және өршітпе деп ескертілген.

Тағы бір хадисте: «Кім таңғы аста әжуаның (құрма түрі) жетеуін жесе, оны сол күні у алмайды әрі сиқырлық оған өтпейді», – деген. Бұл хадис аурудың алдын алуға шақырады.

### **ІХ. Ислам және отбасы**

Исламда некелесу, отбасын құру сүннет амалына жатады. Неке мәселесін шарифат заңында (фиqh) «әл-Ахуалуш-шахсия» отбасы құқығы нормативтік актісі реттейді. Оған тұрмыс құру, ерлі-зайыпты арасындағы қатынасқа байланысты болған бүкіл шарифат үкімдері, жар таңдау, құда түсу, неке, қалың мал, әйел мен ердің жеке және ортақ міндеттері, үйленуге тыйым салынған туған-туыстар, тыйым салынған неке түрлері, ажырасу, әйелі мен бала-шағасын, жақын туыстарын нәпақамен қамтамасыз ету, ұл-қыздарына, ата-анасына және жақындарына мұрагерлік үлесін бөлу үкімдері де жатады.

Қазіргі қалыптасып отырған жағдайды ескере келе, отбасын құратын қыз бала ата-анасының келісімін алуы міндетті. Сонымен қатар, некені туған-туысқандар, қоғам алдында жария ететін ұзату, үйлену той жасау құпталады.

### **X. Құмар ойындары, нашақорлық пен ішімдікке қатысты Исламның ұстанымы**

Ислам діні адамның санасын улайтын, ақыл-ойын аздыратын нәрселерге тыйым салады. Мұсылманға денсаулығын, ақыл-ойын, болашақ ұрпағын қорғауды міндеттейді. Ислам діні бар болмысымен нашақорлықты адамзат өркениетіне қауіпті зұлымдық деп есептеп, жүйелі түрде қарсы шығады. Құранда: «Әй, мүміндер! Хамр (мас қылатын заттар), құмар ойындар, тігілген тастар және бал ашатын оқтар лас шайтанның істерінен. Олардан сақтаныңдар, құтыласыңдар. Шындығында шайтан хамр, құмар ойындары арқылы араларыңа дұшпан кегін салып, Алланы еске алуды және намаз оқуды қойғанды қалайды. Ал, сонда да тыйылмайсыңдар ма?» («әл-Мәйда» сүресі, 90,91-аяттар), – делінген.

### **XI. ҚМДБ-ның радикалды, теріс пиғылды және жалған діни ағымдарға қатысты ұстанымы**

ҚМДБ Қазақстан аумағында жария түрде немесе астыртын жұмыс істейтін әр түрлі радикалды, теріс пиғылды, жалған діни деструктивті ағымдардың ұстанымдарымен келіспейді. Ел мұсылмандарының бірлігі үшін ықылым замандардан бері қазақ халқының діліне сіңісті болған Ханафи мәзһабын ұстануға шақырады. Танымдық мәселелерде Матуриди мектебінің ұстанымдары негізінде қалыптасқан таным тұғырын ұстануға үндейді.

### **XII. Ислам және жиһад**

«Жиһад» сөзі араб тілінде тілдік тұрғыдан алғанда белгілі бір нәтижеге, мақсатқа жету үшін яки бір істі істеу үшін бар қажыр-қайратың мен ынта-жігеріңді жұмсау, тырысу, күресу деген мағыналарды білдіреді. Ал, бұл сөзді ислам дінімен байланыстырып, діни сенім-наным тұрғысынан алғанда, жиһад адамға Алла Тағаланы тану үшін жол ашу дегенді білдіреді. Жаратушыны тануға сауатсыздық, ке-

дейшілік, ерік-ойға, санаға жасалған шектеулер кедергі келтірсе, солармен күресу үшін атқарылатын барлық іс-шара жиһад болып есептеледі. Алла разылығы үшін істелген әрбір іс-әрекет «жиһад» болып саналады.

«Жиһад» сөзі мұсылмандардың қасиетті кітабы Құран Кәрімде отыз бес рет әр сүреде әртүрлі мағынада айтылады. Осы аяттардың төртеуі ғана қолға қару-жарақ алып, дін дұшпандарына қарсы тікелей соғысу мағынасында келген. Ал, қалған аяттарда басқа мағыналарда қолданылған. Қарулы жиһад тек қорғаныс мақсатында жүргізіледі.

Жиһад – мұсылманның өз нәпсісімен үздіксіз күресі, ең әуелі өзін-өзі түзетуі. Ішкі дүниені, жүректі тазарту. Пенде өз болмысын қызғаншақтық, қанағатсыздық, сабырсыздық, жалқаулық, тәкаппарлық секілді күллі теріс қылықтардан арылтып, олардың орнын көркем қасиеттермен толықтыруы керек.

Хазіреті Мұхаммед пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) бірде Тәбук ғазуатынан шаршап-шалдығып келе жатқан сахабаларына: «Біз қазір кіші жиһадтан үлкен жиһадқа қайттық», – деген кезде, сахабалары: «Уа, Расулулла, «үлкен жиһад» деген не?», – деп таңданып, сауал қояды. Пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Ол – өз нәпсіңмен күрес», – деп қысқа да нұсқа жауап қайырады.

Осы мағынадағы жиһад адамды ар тазалығына, жан тазалығына, жан тәрбиесіне, рухани-өнегелік тәрбиеге жетелейді.

### **ХІІІ. Ислам және біртұтас үмбет түсінігі**

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы Қазақстан Республикасының «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» Заңын және басқа да қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерді басшылыққа алады. Сонымен қатар, қазақ халқының сан ғасырлардан бері қалыптасқан діни дәстүрлері мен ұлттық ерекшеліктерін ескере отырып жұмыс жүргізеді.

ҚМДБ өз жұмысын жергілікті жерде қалыптасқан мұсылмандық дәстүрлерінің негізінде жүргізіп, «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» Заңында көрсетілгендей, Әбу Ханифа мәзһабының бағытына, ал діни сенім мәселесі бойынша Матуридидің танымдық мектебіне толық басымдық береді.

Тарихта мұсылмандар бірліктің арқасында ірі-ірі табыстарға қол жеткізген. Мұсылмандардың бірлігі бұзылып, бөліну орын алғанда, түрлі қиындықтарға тап болып, өзге саяси күштердің отарына айналған.

Бірлік – қуаттың, күштің көзі, ал бөліну мен алауыздық әлсіздікке жол береді. Біздің міндетіміз – мұсылмандар арасындағы бірлікті сақтау, жік-жікке бөлінуге жол бермеу. Құранда: «Барлығың Алланың дініне жармасыңдар, бөлінбеңдер», – делінген («Әли Имран» сүресі, 103-аят).

Ислам – бейбітшілік, зиялылық, имандылық, шапағат, қайырым, мейірім діні. Ол тек арабтарға немесе белгілі бір ру, тайпа, ұлт, нәсілге емес, бүкіл адамзатқа жіберілген. Олар ынтымақта болсын, бірін-бірі танысын, достықта өмір сүрсін деп түсірілген.

Дін – бүкіл әлемде адамдардың рухани дүниетанымын байыта отырып, жер бетіндегі адамзат қауымының өмір сүру игілігіне өз үлесін қосатын қуатты күш.



Сондықтан, сол күшті адамдар арасындағы достық пен ынтымақтастыққа және мемлекетіміздің дамуына жұмсау қажет. Соның ішінде өзара келісім мен жарасымдылыққа Ислам дінінің қосар үлесі өлшеусіз.

Қазақстан әлем алдында досқа қамқор, дұшпанға кешірімді, көршілерге мейірімді ел екендігін дәлелдеп келеді. Дана халқымыз: «Бірлік бар жерде–тірлік бар», – дейді. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының осы тұғырнамасы еліміздегі мұсылман үмбетінің түрлі діни пікіралуандығына байланысты бөлінуіне жол бермеуді мақсат етеді. Мешіт жамағатының Құран Кәрім мен хазіреті Мұхаммед пайғамбар (Оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) көрсеткен дұрыс жолдан таймауына, мәзһаб пен сенімге (ақидаға) байланысты жік-жікке бөлінбеуіне, Ислам дінінің бейбітшілік пен бірлікке шақырған тура жолымен жүруге Тұғырнаманың ықпалы болады деген сенімдеміз.

**ДУХОВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА**

**У Т В Е Р Ж Д Е Н А**

**НА ФОРУМЕ ИМАМОВ  
ДУХОВНОГО УПРАВЛЕНИЯ  
МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА**

**ПЛАТФОРМА  
МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА**

**Астана  
19-февраля, 2015 г.**

## ВВЕДЕНИЕ

Духовное управление мусульман Казахстана (далее – ДУМК), на основе своего Устава и с учетом светского характера государства, поддерживает отечественный опыт мирного сосуществования мусульман страны с представителями других религий и лицами, не являющимися последователями какой-либо религии, по сохранению межэтнической и межконфессиональной стабильности. Также в своей повседневной деятельности будет руководствоваться настоящей Платформой, которая станет основой для дальнейшего укрепления этой традиции.

Платформа определяет основные религиозные убеждения мусульман, необходимый объем знаний в религиозных вопросах и отношении к светскому обществу, законодательству государства и установленному порядку в обществе, получению образования, медицинской помощи, защите Родины, окружающей среде, труду и уважению семейных ценностей, традиций и особенностей народов, проживающих на территории нашей страны.

### I. Основные религиозные убеждения

#### 1.1 Основы Ислама

##### *Ислам*

Слово «Ислам» имеет значение «полное смирение перед Всевышним», «быть мирным человеком». Основу Ислама составляют пять столпов: вера, пятикратная молитва (намаз), пост, зякят и хадж. Ислам требует исполнения религиозных предписаний на должном уровне.

ДУМК придерживается Ислама сунитского направления и следует мазхабу Абу Ханифы. Проповедует общие для большинства последователей мусульманской уммы религиозные убеждения и законы шариата. В вопросах вероубеждения следует пути Матуридитской догматической школы.

##### *Основы веры (акида)*

Иман – это вера в Аллаха сердцем и произнесение языком.

Иман состоит из семи основополагающих постулатов:

1. Вера в существование Единого Всевышнего Аллаха;
2. Вера в Ангелов;
3. Вера в Священные писания;
4. Вера в пророков;
5. Вера в Судный день;
6. Вера в предопределение;
7. Вера в воскрешение после смерти.

**Акида** – это учение, которое рассматривает вопросы вероубеждения мусульман. Фундаментальная основа акиды мусульманина – Коран и Сунна. Каждый мусульманин должен принять следующее: «Верую во Всевышнего Аллаха, всем сердцем принимаю присущие Ему имена и свойства, полностью подчиняюсь всем Его приказам».

Свойства, присущие Всевышнему Аллаху, делятся на «Сыфат-Затийя» и «Сы-

фат-Субутия».

А) «Сыфатов-Затийа» шесть:

1. аль-Вуджуд (существование);
2. аль-Кидам (предвечность, Его существованию не было начала);
3. аль-Бакаа (вечность);
4. Мухалафатуль лил-хаваадис (Его свойства не похожи на свойства других творений);
5. Кыяму би-нафсихи (самодостаточность, ни в чем не нуждается);
6. аль-Вахданият (единственность);

Б) «Сыфатов-Субутия» восемь:

1. аль-Ильм (знающий);
2. аль-Калам (говорящий);
3. ас-Сам' (слышащий);
4. аль-Басар (видящий);
5. аль-Хайат (живой);
6. аль-Ираада (обладающий волей);
7. аль-Кудра (всемогущий);
8. ат-Таквин (создающий).

**Акида Имама Матуриди охватывает нижеследующие вопросы:**

### **Вера в Аллаха**

1. Всевышний Аллах существует. Он «Ваджибул-уджуд», то есть Его существование обязательно. Все остальное «Мумкинул-уджуд», то есть существование всего остального зависит от Аллаха.

2. Всевышний Аллах – один. У Него нет сотоварищей. Также Всевышний Аллах один в своих свойствах, действиях и сущности. Ничто не похоже на Аллаха. Нет свойств, подобных Его свойствам. Никто не может быть соучастником в Его делах. Лишь Он Один – творец и управляющий.

3. Всевышний Аллах изначален. Его существованию нет начала. Имена и свойства Аллаха изначальны, то есть у них нет начала и конца.

4. Всевышний Аллах ни в чем не нуждается, Он самодостаточен. Аллах существовал до создания мира. И после создания мира Аллах не изменился. Аллах не нуждается в чем-то, во времени и в пространстве.

5. Всевышний Аллах – вечен. Все остальное кроме Него не вечно. Его вечность ни от кого не зависит. Вечность остальных вещей зависит только от пожелания Аллаха.

6. Всевышний Аллах ни на что не похож. Он бесподобен. Все творения не похожи на Него.

7. Аллах не является ни жаухаром (неразделимой частью тела), ни джисмом (физическое тело) и ни гаризом (случайное обличие, присутствующее в физическом теле). Поскольку перечисленное является описанием творений, свойства, присущие только творениям, нельзя относить к Всевышнему Аллаху.

8. Свойства Всевышнего Аллаха Зати и Субути являются истиной. Всевышне-

му Аллаху присущи такие свойства, как могущество, пожелание, знание, существование, умение говорить, умение видеть, умение слышать, творить и другие. Свойства Аллаха не являются его основной сущностью. При этом нельзя рассматривать их и вне его сущности.

9. У Всевышнего Аллаха нет недостатков. У Него нет детей, жен. Всевышнему Аллаху не свойственны такие понятия как внедряться, соединяться, разделяться, прикрепляться к своим творениям.

10. Всевышнему Аллаху не свойственны известные нам понятия, как приходить, уходить, двигаться, обосновываться, располагаться, облик, глаза, руки и голень. У этих слов есть особый смысл. Но мы вверяем их Аллаху, говоря «Аллах знает лучше» (делаем тафуид). Иногда, при необходимости, делаются примерные предположения (тауиил), достойные величия Аллаха и соответствующие практике арабского языка.

11. Нельзя придавать Всевышнему Аллаху облик, изображение, объем, форму, грань сторон. Всевышний Аллах чист от понятий, присущих творениям Аллаха.

12. Всевышний Аллах говорит. Он обладает качеством калям. Однако Его способность говорить отличается от нашего умения говорить и не состоит из голоса, букв, звуков.

13. Нельзя отрицать истинные иллахи имена-свойства, упомянутые Всевышним Аллахом и Пророком Мухаммедом (да благословит его Аллах и приветствует), все они истинны.

14. Все свойства Всевышнего Аллаха изначальны - кадим, то есть вечны. Также у Всевышнего не появятся другие качества со временем. Поскольку Он не изменяется. Аллах был совершенен и до сотворения мира, Его совершенство не увеличится и не уменьшится с началом и наступлением конца света.

15. Обладатели Рая будут лицезреть Всевышнего Аллаха в Судный день. Однако это будет происходить без образа, стороны и пространства. Нельзя отрицать то, что Он предстанет перед нами в Судный день.

### **Вера в ангелов**

1. Вера в существование ангелов – обязанность, у каждого из них есть своя определенная задача. Их нельзя отрицать, они не имеют мужского или женского пола.

2. Ангелы созданы из света, с пожеланием Аллаха эти существа способны появляться в различных обликах и даже в облике человека. Но они не предстают в плохом образе.

3. Ангелы не едят, не пьют, не умножаются. Их число известно лишь Всевышнему.

4. Есть четыре величайших ангела – Архангелы Джабраил, Микаил, Исрафил и Азраил.

### **Вера в священные писания**

1. Четыре книги - Таурат (Тора, Пятикнижие), Забур (Псалтырь), Инджиль (Евангелие), Коран, которые были ниспосланы посланникам, являются истиной. Ни

одну из них нельзя отрицать. Мы веруем лишь в оригиналы Торы, Забура, Евангелие.

2. Священный Коран был полностью ниспослан Пророку Мухаммеду (да благословит его Аллах и приветствует) в течении двадцати трех лет. Священный Коран не изменялся и не будет изменен. Всевышний Аллах гарантировал Его сохранение.

3. В Священном Коране 114 сур. При жизни Пророка Мухаммеда (да благословит его Аллах и приветствует) суры и аяты Священного Корана были полностью упорядочены и расставлены по местам.

4. Слово Всевышнего Аллаха – Священный Коран не был создан. А Коран, который находится в наших руках, бумага, краски, буквы, звуки при чтении - все являются творением.

5. В Священном Коране есть аяты насих-мансук(действующие и утратившие силу), мухам-муташабих(однозначные и двусмысленные). Священный Коран охватывает такие понятия, как хакикат-маджаз (прямое-скрытое), гамм-хас (общее-частное), мутлак-мукайяд (общее и ограниченное), мужмал-муфассал (сокращенное - подробное).

### **Вера в Пророков**

1. Вера в пророков – обязанность. Они из числа людей. Они питаются, создают семью и имеют детей. Все ценные качества человечества присутствуют и в пророках.

2. Они не совершают грех, не лгут, не скрывают правду, полностью выполняют все приказы, не сходят с ума. Не болеют заразными болезнями, вызывающими отвращение у людей. Пророки при жизни не лишаются рассудка.

3. Пророки доносят до людей шариат. Им присущи такие обязательные качества, как честность, верность, обладают особым умом, также они безгрешны (гисма). Пророки выбираются исключительно из числа мужчин.

4. Первым пророком был Адам (мир ему), последним – пророк Мухаммед (да благословит его Аллах и приветствует). После него не будет пророков.

5. Нельзя точно указывать количество пророков. В Священном Коране встречаются 25 имен пророков: Адам, Идрис, Нух, Салих, Худ, Лут, Ибрахим, Исмаил, Исхак, Яакуп, Шугайб, Айюб, Зул-Кифл, Юсуф, Муса, Харун, Дауд, Сулейман, Ильяс, Аль-Ясаг, Юнус, Закария, Яхья, Иса, Мухаммед (да благословит их Аллах).

6. Среди пророков пятеро называются «улул-азм» (великие пророки): Нух, Ибрахим, Муса, Иса, Мухаммед (да благославит их Аллах).

7. В доказательство тому, что они пророки, Аллах наделял их мугжизой (способностью совершать чудеса). Такое качество присутствует только у пророков.

8. Имеется различие между Расулом и Наби. Расулам посылаются книги и дается шариат. А Набию не посылаются книги и не дается шариат. Наоборот они руководствуются шариатом современных или предшествовавших им Расулов.

9. Всевышний Аллах посылал пророков по своей воле. Поэтому послание пророков не является обязанностью для Аллаха.

10. Объявление себя пророком после Пророка Мухаммеда (да благославит его

Аллах и приветствует) является вероотступничеством.

### **Вера в предопределение**

1. Вера в предопределение – обязанность. Также, является обязанностью вера в то, что добро и зло от Аллаха.

2. Судьба, предопределение – это загадка, скрытая Всевышним Аллахом от своих созданий. Никто кроме Аллаха не знает их. Это неизвестно даже пророкам и ангелам.

3. Запрещено гадать на свое будущее. Пытаться раскрыть загадку своей судьбы – это заблуждение.

4. Добро и зло от Аллаха. Все происходит по воле Аллаха. Ничто не происходит вне Его воли.

5. У человека есть частичный выбор «ирада джузийа» (отмеренное, ограниченное, частичное право выбора). Только посредством данного выбора человек имеет право на какое-либо действие. Если человек примет решение и приложит усилие для совершения греховного или хорошего поступка (например, оказание помощи нуждающимся), то данное решение будет зависеть от его выбора. Никто не заставляет и не утруждает человека совершить это деяние. Поэтому, в Судный день, человек будет сам в ответе за свой выбор. Аллах не заставляет человека совершить этот поступок, человек сам приходит к какому-либо решению, пользуясь ирада джузийа (правом выбора). Люди, используя это право, предоставленное Аллахом, действуют по своему разумению, а Творец дает возможность и силы осуществить эти действия. По этому вопросу в Коране сказано: «Аллах сотворил вас и то, что вы делаете» (Сура 37: Стоящие в ряд, 96 аят). Однако желание человека не бывает вне абсолютного желания Аллаха (ирада куллия). Об этом в Коране говорится так: «Но вы не пожелаете этого, если этого не пожелает Аллах, Господь миров» (Сура 81: Скручивание, 29 аят).

### **Вера в Судный день**

1. Вера в Судный день и признание того, что будет происходить в киямете – обязанность.

2. Загробное мучение и наслаждение, допрос двух ангелов является истиной. Отрицание всего этого приводит к вероотступничеству и заблуждению.

3. Воскрешение в Судный день, хашр, допрос, весы деяний, книга деяний, мост сират, хауз, рай, ад - все это является истиной. Тот, кто не признает этого, будет исключен из религии.

4. Рай и ад вечны. Поэтому люди, которые попали в рай, вечно живут там в наслаждении. А кафиры, которые попали в ад, будут страдать там вечно от огня. А верующие люди, которые попали в ад по причине своих грехов, после того как испуют их, попадают в рай.

5. В Судный день человек, который жил по канонам Ислама, и имеет много воздаяний за свои благие поступки, получит книгу деяний справа. А у кого много грехов, тот получает книгу деяний слева или сзади.

## Дополнительные сведения касательно акиды

1. Человек, совершивший большой грех, не считается вероотступником. Тем не менее считается грешным мусульманином. Если Аллах пожелает, то может проявить к нему благосклонность или подвергнуть наказанию.

2. Действия и поступки человека происходят по воле Аллаха, но осуществляются непосредственно самим человеком.

3. Заступничество и милость Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует) является истиной.

4. Верить в существование Лаухул-махфз и калама – обязательно.

5. Существование арша и курси – истина. Арш – самое большое из всех творений.

6. Нельзя выделять или подчеркивать никого из сподвижников. Вера в то, что десять из сахабов войдут в рай, является истиной.

7. Нельзя с уверенностью утверждать, что человек, кажущийся богобоязненным, войдет в рай, а грешный человек войдет в ад.

8. Всевышний Аллах прощает все грехи тем, кто искренне покался.

9. Святые (аулие, приближенные к Аллаху) не считаются почтеннее по сравнению с пророками.

10. После пророков (мир и благославление Аллаха им) великими людьми являются Абу Бакр, Омар, Осман, Али (да будет доволен ими Аллах).

11. Клеветание на Айшу (да будет доволен ею Аллах) и других сахабов является заблуждением.

12. Чудеса, которые совершают святые, являются истиной.

### 1.2 Основы шариата (фикх)

ДУМК в вопросах шариата руководствуется мазхабом Абу Ханифы. Наука, которая исследует шариат, называется «фикхом».

Основоположителем ханафитского мазхаба является Нугман ибн Сабит Имам Агзам Абу Ханифа (80-150/699-767). Ханафитского мазхаба придерживаются более 50% мусульман мира. Данный мазхаб – путь, по которому в течение многих веков следуют мусульмане Казахстана.

На основе аятов и хадисов фикх Ханафитского мазхаба в своей основе охватывает следующие вопросы:

1. **Ахкам-ибадат** (повеление поклонений) – повеления, которые касаются поклонений, регулирующие отношения между Создателем и человеком: намаз, пост, хадж, зякят, жертвоприношения.

2. **Ахкам-муамалат** (повеление отношений) – повеления, которые регулируют отношения между людьми касательно договоров, преступлений и применение к ним наказаний.

Ханафитский мазхаб также регулирует множество общественных отношений. Ханафитский мазхаб – это образец системного мышления и совокупность методов фикха, основанная на равенстве людей, со временем превратилась в крупную системную школу, распространившуюся по всему миру, которая пропагандирует толе-



рантность.

### **Виды религиозных обязанностей в ханафитском фикхе:**

1. **Фард** – строго доказанные, предписанные обязанности и деяния. Фард делится на два вида: **а) Фард-уль-айн** – этот вид фарда предписаный исполнять каждому мусульманину в обязательном порядке. **б) Фард-уль кифайа** – этот вид фарда достаточно исполнять лишь некоторой группе мусульман, в этом случае остальные освобождаются от ответственности за невыполнение этой строго предписанной обязанности.

Повеление фарда: так как совершение фарда является обязательным, его игнорирование без причины считается грехом.

2. **Уаджиб**. Ученые ханафитского мазхаба рассматривают фард и уаджиб отдельно. Доказательства, приведенные по отношению выполнения уаджиба, не являются сильными и конкретными как повеления фарда.

Повеление уаджиба: выполнение уаджиба обязательно. То есть, если исполняется – воздаяние, а если нет, то считается грехом. Однако отличием уаджиб от фарда является то, что отвергающий его не считается вероотступником.

3. **Сунна**. Согласно исламскому праву, сунна – это дела и поступки, кроме фардов и уаджибов, которые совершал и призывал совершать наш Пророк Мухаммед (да благославит его Аллах и приветствует). Сунна внутри делится на три части:

а) утвержденная сунна (суннату муаккада); б) не утвержденная сунна (суннату гайру муаккада); в) дополнительная сунна (суннату зауайд).

Повеление сунны: за выполнение утвержденной сунны предусмотрено большое воздаяние. Человек, преднамеренно не выполняющий и относящийся безразлично к сунне, хоть и не наказывается во время Судного дня, но может лишиться заступничества Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует). Осознанно не исполнять данный вид сунны является макрух танзихан (порицаемое деяние). По мнению ученых, таким людям не будет милости Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует). Изменение сунны является нововведением и заблуждением.

Выполнение не утвержденной сунны – воздаяние, а не выполнение не является макрухом. Не выполнение сунны этих категорий не является грехом и в Судный день за это не привлекают к ответу.

4. **Мустахаб**. Действия и поклонения, которые иногда совершал, а иногда не совершал Пророк (да благославит его Аллах и приветствует). Деяния мустахаб относятся к человеческим ценностям, которые являются основой гуманности отношений между людьми, а также увеличивают значимость поклонений.

Выполнение мустахаба – дело благое, а не выполнение лишает человека воздаяния.

5. **Мубах**. Действия, за исполнение которых нет воздаяния, а за неисполнение нет греха.

6. **Харам**. Действия, строго запрещенные шариатом.

Повеление харам: Отречься от харам – обязанность. Тот, кто совершает харам, впадает в грех.

7. **Макрух и его виды**. Макрух – это дела и действия, совершение которых

не одобряются с точки зрения религии. Макрух делится на два типа: а) Макрух тахрими – дела, близкие к хараму. Поступки, которых не одобряет Аллах и Пророк Мухаммед (да благославит его Аллах и приветствует). К этой категории относятся поступки макрух, близкие к хараму; б) Макрух танзиhi – макрух, близкий к халялу. Вещи и деяния, которые не были категорично запрещены Аллахом и Его Пророком Мухаммедом (да благославит его Аллах и приветствует).

Повеление макрух: Не совершение макруха тахриман – предусматривает награду. Их совершение может привести к мучению в Судный день.

Совершение макрух танзихан не приводит к наказанию в Судный день, но за отказ от них предполагается награда.

### **Доказательства, применяемые в методике фикха Имама Абу Ханифы и ученых ханафитского мазхаба:**

1. **Священный Коран** – основа исламского шариата. Основные постулаты Ислама берутся из Корана.

2. **Сунна** – слова, действия и одобрения Пророка (да благославит его Аллах и приветствует), охватившие повеления шариата.

3. **Иджма.** Значение иджмы в методике фикха – это согласованное решение учёных-муджтахидов после смерти нашего Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует) по одному определённом религиозному вопросу в одно определенное время. Так как иджма имеет отношение к категории доказательств, нельзя к ней относиться с сомнением и возражать ей.

4. **Кияс.** Если в аятах Корана, хадисах и иджме отсутствовала конкретная норма, регулирующая какую-либо возникшую ситуацию, то решение выносилось на основе их сопоставления с аналогичными ситуациями, встречающимися в Коране и хадисах. Кияс считается правильным, если опирается на определенное доказательство. В основном по киясу не устанавливается какое-либо новое повеление. С помощью кияса можно выносить скрытое повеление, имеющее основу в Коране и сунне.

5. **Слово сподвижника.** «Сахабами» (сподвижниками) являются современники Пророка Аллаха (да благославит его Аллах и приветствует), видевшие его и уверовавшие в него и умершие в состоянии Ислама. По мнению большинства исламских правоведов, если имеется ситуация, которая не разрешается иджтихадом, то слово сподвижника может быть доказательством для разрешения проблемы.

6. **Истихсан.** В данном случае ученый-муджтахид, проводя аналогию в отношении какого-либо вопроса, имеет возможность принять два решения, но отдает предпочтение более удобному. Данная методика ханафитов основана на принципе «отказываясь от трудного, отдавать предпочтение легкому».

7. **Традиции и обычаи.** Совокупность обрядов, выполнение которых закреплено и одобрено большинством определенного народа, повествует об обычаях повседневной жизни. Традиции и обряды, которые не противоречат шариату, не искажают понятия дозволенного и запретного, получившие широкое распространение среди народов, учитываются и считаются правильными и называются «сахих обычаями».

### **Дополнительные доказательства в методике фикха:**

1. **Истислах.** Истислах – это вынесение решения посредством «Масалих аль-Мурсаля». «Масалих аль-Мурсаля» – это дела, предусмотренные в пользу и во благо народу. Эти благие дела, применяемые в Исламе, направлены на сохранение пяти интересов: религии, имущества, жизни, разума и продолжении рода. Благие дела, которые не указаны в аятах и хадисах, называются «Масалих аль-Мурсаля» (благие дела, оставленные иджихаду).

2. **Истисхаб.** Слово «истисхаб» означает сопутствие, иметь какую-то вещь в своем распоряжении. Истисхаб, как один из терминов мусульманского права, означает оставление чего-либо без изменения, то есть продолжение предыдущего повеления до появления новых доказательств.

3. **Садду-з зараиъ.** Решения, принятые для предотвращения действий, которые приведут к греху, называются «Садду-з зараиъ».

4. Древние шарияты. Предписания шарията, которые были ниспосланы до Ислама и не противоречащие ему, могут браться за основу. Но приказы древних шариятов берутся исключительно из Корана и сунны.

### **1.3 Этика ислама (ахлак)**

Исламская этика состоит из совокупности гуманных, моральных принципов и норм. Она охватывает общечеловеческие ценности, такие как доброта, терпимость, добродушие, искренность, чистота, щедрость, братство, великодушие, верность, сохранение чести и выполнение обещаний.

## **II. Ислам, светское государство и светское общество**

Государство – это высший политический институт, который защищает нас, наше имущество, религию, честь и достоинство от внутренних и внешних врагов. Человек вне государства не сможет себя оградить от врага. Будут царить анархия и несправедливость. Будут растоптаны права человека. Без государства нет национального статуса.

Светское государство не означает «государство без религии». В любом светском государстве не отрицается религия. Напротив, государство обеспечивает свободу вероисповедания своим гражданам. В государстве не ущемляется право на свободу вероисповедания. Религиозная принадлежность граждан защищается законодательством страны. В светском обществе не допускается разделение наций и народностей по вероисповеданию.

В Коране имеют место описания светскости государства. В 256 аяте суры «аль-Бакара» сказано: «Нет принуждения в религии...». В этом аяте говорится о свободе вероисповедания каждого гражданина. Все это признаки светскости.

Наша религия призывает выполнять следующие обязательства перед государством: выплата налога, уважение законодательства, следование правилам и положениям, утвержденным в данном государстве и направленным на сохранение мирного сосуществования народов, исполнение своего воинского долга перед Отечеством,

получение обязательного светского среднего образования, сбережение общественного имущества и честная служба на благо государства.

Ислам призывает с уважением относиться к членам светского общества, исповедующим другие религии. Воспитывает к этому мусульманское общество. Наш пророк Мухаммед (да благославит его Аллах и приветствует) постоянно призывал мусульманскую умму относиться с уважением к вероисповеданию и местам поклонения представителей других конфессий. В Исламе нет принуждения в принятии веры.

### **III. Ислам, Отечество и воинская служба**

Ислам считает священным долгом защищать Родину, народ и имущество. Религия и Отечество являются священными понятиями. Высказывание «Любовь к Родине – есть проявление веры» ведет к почитанию родной земли и пробуждает в человеке чувство патриотизма.

Посланник Аллаха (да благославит его Аллах и приветствует) в своем хадисе сказал: «Мы любим Ухуд и Ухуд любит нас». Ислам призывает человечество любить даже горы и камни родной земли.

Одной из обязанностей перед нашей страной является воинская повинность. Служба в армии – это религиозный и гражданский долг. Армия защищает наше Отечество от внутренних и внешних врагов.

В одном из поучительных хадисов сказано: «Есть две категории глаз, которые не увидят Ад в Судный день: глаза, которые плакали, сожалея за свои грехи и глаза, которые не смыкались, защищая границу Отечества». Ислам - религия не только поклонений, но и религия, призывающая защищать общество и Отечество, любить свой народ, приносить пользу окружающим и быть верным человечеству. Возносить на пьедестал родную землю – это гражданский и мусульманский долг.

### **IV. Ислам и этносы**

Ислам относится с уважением к представителям любого этноса и не делит людей по национальным, расовым и половым признакам. Всевышний Аллах создал человечество, разделяя их на разные этносы, чтобы они могли познавать друг друга. Об этом в Коране сказано: «О люди! Воистину, Мы создали вас из мужчины и женщины и сделали вас народами и племенами, чтобы вы узнавали друг друга, и самый почитаемый перед Аллахом среди вас – наиболее богобоязненный. Воистину, Аллах – Всезнающий, Всеведающий» (Сура 49: Комнаты, 13 аят).

Пророк Мухаммед (да благославит его Аллах и приветствует) в своем хадисе предупреждает: «О люди! Запомните! Ваш Господь един, разве есть у араба преимущество перед не арабом? Разве есть преимущество у не араба перед арабом, кроме как в богобоязненности? Без сомнения самый почитаемый перед Аллахом среди вас – наиболее богобоязненный».

Ислам одобряет любовь к своей нации и не допускает крайнего национализма. Так как люди живут в одном обществе, они должны жить мирно и в согласии между собой, а также уважать права друг друга.

## **V. Ислам и межконфессиональные отношения, толерантность**

Мусульмане были в хороших отношениях не только со своими религиозными братьями, но и с представителями других религий. Поэтому они должны относиться толерантно к людям других вероисповеданий.

В Исламе особое место занимает межрелигиозная толерантность. Посланник Аллаха (да благославит его Аллах и приветствует) даже после переселения из Мекки в Медину никого не принуждал принимать Ислам. Проповедовал людям, чтобы они были в хороших отношениях с представителями других верований. Наш Пророк (да благославит его Аллах и приветствует) в своем хадисе об отношениях с соседями сказал следующее: «Если твой сосед является представителем другой веры – то на тебе лежит одна обязанность. За то, что он твой сосед. Если соседом твоим является мусульманин – то на тебе лежат два обязательства. За то, что он твой сосед и, во вторых, за то, что он мусульманин. А если твоим соседом является мусульманин-родственник – то на тебе три обязанности. За то, что он обладает правом соседа, брата по вере и правом родственника». Если обратить внимание на этот хадис, все люди, которые живут с нами в одном обществе, имеют свои определенные права. Не придавая значение тому, что он представитель другой веры, мы должны быть с ним в согласии. Посланник Аллаха (да благославит его Аллах и приветствует) оставил нам наставление быть в хороших отношениях с представителями других вероисповеданий и защищать их права.

## **VI. Ислам, традиции и обычаи**

Ислам – это монотеистическая религия, ниспосланная не только арабскому народу, но и всем народам земли, которая призывает верить в единого Аллаха и поклоняться Ему. Шариат уважает самобытность разных народностей. Ислам своей целью ставит развитие национальной культуры, национальных традиций, а не их забвение.

Правильные традиции и обычаи народов являются одним из источников правовых норм в исламском законодательстве. Всевышний Аллах в 199 аяте, суры «Аль-Араф» повелевает следующее: ««Прояви снисходительность, вели творить добро и отвернись от невежд»».

Известно, что основными источниками предписаний шариата являются Священный Коран и сунна Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует). Порой вышеуказанные обычаи в учении фикха рассматриваются законным доказательством в определении некоторых повелений. Пророк (да благославит его Аллах и приветствует) и его сахабы в решении некоторых проблем иногда опирались на обычаи народов.

Ученые, изучающие основы фикха, приводят в свидетельство следующий аят: «Прояви снисходительность, вели творить добро и отвернись от невежд». Также в доказательство приводят следующий риуаят от Абдуллы ибн Масгуда (да будет доволен им Аллах): «Те вещи, которые одобряют мусульмане, будут одобряемы перед Аллахом, те вещи, которые не одобряют мусульмане, не будут одобряемы перед Аллахом».

## **VII. Отношение ислама к науке, образованию и воспитанию**

Получить образование – это основная обязанность в Исламе. Первый ниспосланный аят начинается со слова «Читай». Ислам призывает, наряду со знанием Корана и сунны, получать и светское образование.

Мусульмане, зная о своих обязанностях исполнения норм закона в сфере образования, не препятствуют получению своими детьми полного среднего образования для разностороннего развития, а также продолжения обучения в средне-специальных и высших учебных заведениях по выбранной специальности.

Мусульмане, понимая роль религии в воспитании отдельного человека и общества, создают условия для детей в получении религиозно-духовного образования.

Получить образование, быть грамотным – основное условие Ислама. Всевышний Аллах в Коране говорит: «Неужели равны те, которые знают и те, которые не знают?» (Сура 39: Толпы, 9 аят). Об образовании в Священном Коране упоминается около шестисот раз. Всевышний повелел нам спросить то, что мы не знаем у знающих. В своем хадисе Пророк (да благославит его Аллах и приветствует) сказал: «Получать знание является обязанностью мусульман и мусульманок».

В Исламе воспитание, которое дается в семье, является важным и благим деянием. Призывать будущее поколение к добру, человечности, гуманности оказывает свое благоприятное воздействие на воспитание в обществе, поскольку основа общества – семья. Посланник Аллаха (да благославит его Аллах и приветствует) в одном из своих хадисов сказал: «Самое лучшее, что оставили родители своим детям – это хорошее воспитание». Нельзя ограничиваться только материальным обеспечением семьи. Самое важное – это должным образом обращать внимание на духовное воспитание семьи. Если семья, как «маленькое государство», будет получать правильное воспитание и ее взгляды на жизнь сформируются положительно, то общество будет развиваться в правильном направлении.

## **VIII. Ислам и медицина**

Ислам поддерживает традиционную медицину. Ислам призывает использовать методы лечения, не противоречащие Корану и сунне. В хадисе от Абу Хурайры сказано: «Аллах создал все болезни вместе с лечением». Имам аль-Бухари повествовал следующий хадис: «Медицина является инструментом, помогающим вылечиться от болезни».

Последние достижения в области медицины появились не только благодаря опытам нескольких лет, но и при покровительстве Аллаха, которое он оказывает своим рабам. В хадисе, который был донесен до нас имамом Муслимом, Пророк (да благославит его Аллах и приветствует), разрешая пользоваться лекарствами, сказал: «От любой болезни есть лекарства. Если лекарство предназначено для этой болезни, то Аллах непременно излечивает этого человека».

В Коране и сунне Пророка особое значение придается профилактике заболеваний. Поэтому уместно использовать современные вакцины. В хадисе от Усама ибн Зайда сказано: «Если услышите, что где-то распространилась инфекционная болезнь, не ходите туда. Если чума распространится там, где вы живете, не уходите

оттуда». То есть в данном хадисе говорится об осторожном отношении к болезням, предупреждается недопустимость ее распространения. Еще в одном хадисе сказано: «Кто будет употреблять на завтрак семь плодов фиников, того в тот день не одолеет ни яд, ни колдовство». Этот хадис призывает предупредить болезнь с помощью употребления семи фиников.

### **IX. Ислам и семья**

В Исламе вопросы брака и создания семьи относятся к сунне. Вопросы брака в законах шариата (фикх) регулируются нормами правовой отрасли «Аль-аху-алуш-шахсия». К ним относятся: замужество, нормы шариата касательно отношений между супругами, выбор невесты и сватовство, брак, брачный дар, отдельные и общие права мужа и жены, родственные связи, по которым запрещается заключать брак, виды браков, которые запрещены, развод, материальное обеспечение жены и детей, разделение наследства между детьми, родителями и родственниками.

Учитывая сегодняшнюю ситуацию, девушке перед замужеством необходимо получить согласие родителей. Также для придания публичности бракосочетания перед родственниками и обществом, желательно проведение обряда проводов невесты и свадьбы.

### **X. Отношение Ислама к азартным играм, наркотикам и спиртному**

Ислам запрещает пользоваться веществами, которые отравляют человеческий разум и лишают человека здравого смысла. Мусульманина обязывают защищать свое здоровье, свой разум и будущее поколение. Ислам всецело и систематически выступает против наркотиков, считая это злом, представляющим опасность человеческой цивилизации. В Коране сказано: «О те, которые уверовали! Воистину, опьяняющие напитки, азартные игры, каменные жертвенники (или идолы) и гадальные стрелы являются скверными деяниями сатаны. Остерегайтесь же их – быть может, вы преуспеете. Воистину, сатана, при помощи опьяняющих напитков и азартных игр, хочет посеять между вами вражду и ненависть и отвратить вас от поминания Аллаха и намаза. Неужели вы не прекратите?» (Сура 5: Трапеза, 90,91 аяты).

### **XI. Отношение ДУМК к радикальным и псевдорелигиозным организациям**

ДУМК в официальном порядке порицает деятельность различных радикальных, псевдорелигиозных, деструктивных организаций. Во благо единства мусульман страны призывает придерживаться ханафитского мазхаба, который испокон веков укрепился в менталитете казахов. В вопросах познания вероучения призывает брать в основу принципы, сформированные школой аль-Матуриди.

### **XII. Ислам и джихад**

Понятие слова «джихад» на арабском языке означает усилие, усердие, стремление, старание, борьбу ради достижения результата или цели. А в Исламе религиозное понятие данного слова означает открытие пути к познанию Аллаха. Неграмотность, бедность, ограничения в свободе действий и мысли являются препятствием

на пути веры, поэтому джихад используется для борьбы с ними. Любое деяние, совершенное во имя Аллаха, является джихадом.

В Коране слово «джихад» в разных сурах и в разных значениях упоминается тридцать пять раз. И только четыре раза, в разных аятах, используется со смыслом «взять в руки оружие и выступить с войной против врагов религии». В остальных аятах слово «джихад» используется в других значениях. Джихад с помощью оружия проводится только в целях защиты.

Джихад – прежде всего исправление мусульманином самого себя, то есть постоянная борьба с самим собой, со своим нафсом, очищение внутреннего мира и сердца. Человек должен избавиться от таких порицаемых качеств, как зависть, неудовлетворенность, нетерпеливость, лень, высокомерие и заменить их лучшими качествами.

Когда наш Пророк (да благославит его Аллах и приветствует), обратившись к своим сподвижникам, которые измотанные и уставшие возвращались с джихада, сказал: «Мы направляемся с малого джихада к большому джихаду». Сподвижники удивленно спросили: «О, Посланник Аллаха! Что такое «большой джихад?» И тогда наш Пророк (да благославит его Аллах и приветствует) коротко и поучительно ответил: «Это борьба с нафсом».

В этом смысле джихад ведет человека к чистоте совести, души, воспитанию духа и совершенствованию личности.

### **ХIII. Ислам и понятие единой общины (уммы)**

Духовное управление мусульман Казахстана, руководствуясь Законом Республики Казахстан «О религиозной деятельности и религиозных объединениях», а также другими нормативно-правовыми актами, будет вести свою деятельность в соответствии с национальными особенностями и религиозными традициями казахского народа, сложившимися на протяжении веков.

ДУМК будет осуществлять свою работу на основе сформировавшейся на месте мусульманской традиции и признания исторической роли мазхаба Абу Ханифы, как это указано в законе РК «О религиозной деятельности и религиозных объединениях», а также акиды Матуридии в вопросах вероубеждения, отдавая им полное превосходство.

В истории мусульмане достигали успехов благодаря единству. Когда рушилось единство мусульман, их постигали трудности и они попадали под влияние чуждых им политических сил.

Единство – это источник мощи, силы, а разделение приводит к ослаблению. Наша задача – сохранение единства между мусульманами и недопущение их разделения. В Коране сказано: «Крепко держитесь за веру в Аллаха вместе и не распадайтесь» (Сура 3: Семейство Имрана, 103 аят).

Ислам - религия мира, интеллигентности, милосердия и благородства. Ислам ниспослан не только арабам или конкретному роду, племени, нации, расе, а всему человечеству. Чтобы люди узнавали друг друга, жили в солидарности, дружбе и мире.

Религия – это мощная сила, которая обогащает духовное мировоззрение челове-



ства, привносит свой вклад в приумножение блага на земле. Поэтому этот потенциал Ислама необходимо использовать для развития нашего государства и укрепления дружбы и солидарности между людьми. В особенности Ислам вносит неизмеримый вклад в установлении взаимопонимания и согласия между людьми.

Казахстан доказал миру, что он заботлив к своим друзьям, снисходителен к своим неприятелям, милосерден к своим соседям. Наши мудрые предки говорили: «Где есть единство, там есть жизнь». Данная Платформа Духовного управления мусульман Казахстана ставит своей целью не допустить разделения мусульманской общины по причине различных религиозных мнений. Надеемся, что настоящая Платформа окажет положительное влияние на мусульманскую общину, чтобы мусульмане не свернули с пути, указанном в Священном Коране и сунне Пророка Мухаммеда (да благославит его Аллах и приветствует), чтобы они не разделились по мазхабам и вероубеждениям, а также не сошли с правильного пути мира и единства, провозглашенного исламской религией.

## МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

<b>Кіріспе</b>	<b>2</b>
<b>I. Негізгі діни ұстанымдар</b>	<b>2</b>
<b>1.1 Ислам негіздері</b>	
Ислам	2
Иман негіздері (ақида)	2
Ақида	2
Имам Матуриди ақидасы	3
Ақидаға қатысты қосымша мәселелер	6
<b>1.2 Шариғат негізі (фикһ)</b>	<b>7</b>
1. Ахкамул-ибадат	7
2. Ахкамул-муамалат	7
Ханафи фикһындағы жауапкершіліктің түрлері	9
Имам Әбу Ханифа және ханафи ғалымдарының фикһ әдіснамасында сүйенген дәлелдері	8
Фикһ әдіснамасындағы қосымша дәлелдер	9
<b>1.3 Ислам этикасы (ахлақ)</b>	<b>9</b>
II. Ислам, зайырлы мемлекет және зайырлы қоғам	9
III. Ислам, Отан және әскери қызмет	10
IV. Ислам және ұлт	10
V. Ислам, дінаралық қарым-қатынас және толеранттылық	11
VI. Ислам және салт-дәстүр	11
VII. Исламның ғылым, білім және тәрбиеге қатысты ұстанымы	12
VIII. Ислам және медицина	12
IX. Ислам және отбасы	13
XI. ҚМДБ-ның радикалды, теріс пиғылды және жалған діни ағымдарға қатысты ұстанымы	13
XII. Ислам және жиһад	14
XIII. Ислам және біртұтас үмбет түсінігі	14
<b>Введение</b>	<b>17</b>
<b>I. Основные религиозные убеждения</b>	<b>17</b>
1.1. Основы Ислама	17
1.2. Основы шариата (фикх)	22
1.3. Этика Ислама (ахлақ)	25
<b>II. Ислам, светское государство и светское общество</b>	<b>25</b>
<b>III. Ислам, Отечество и воинская служба</b>	<b>26</b>
<b>IV. Ислам и нация</b>	<b>26</b>
<b>V. Ислам и межконфессиональные отношения, толерантность</b>	<b>27</b>
<b>VI. Ислам, традиции и обычаи</b>	<b>27</b>
<b>VII. Отношение Ислама к науке, образованию и воспитанию</b>	<b>28</b>
<b>VIII. Ислам и медицина</b>	<b>28</b>
<b>IX. Ислам и семья</b>	<b>29</b>
<b>X. Отношение Ислама к азартным играм, наркотикам и спиртному</b>	<b>29</b>
<b>XI. Отношение ДУМК к радикальным и псевдорелигиозным организациям</b>	<b>29</b>
<b>XII. Ислам и джихад</b>	<b>29</b>
<b>XIII. Ислам и понятие единой общины (уммы)</b>	<b>30</b>



